

Vapaaehtoistyön koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän raportti VM005:00/2015

KIRKKOHALLITUKSEN LAUSUNTO

Ehdotus 1: Vapaaehtoistyön koordinoinnin vastuuministeriöksi määritellään oikeusministeriö ja valtioneuvoston demokratiaverkosto seuraa ehdotettujen uudistusten etenemistä

Kirkkohallitus kannattaa ehdotusta, että oikeusministeriö olisi vastuuministeriö vapaaehtoistoiminnan koordinoinnissa ja että valtioneuvoston demokratiaverkosto seuraa ehdotettujen uudistusten etenemistä.
Kirkkohallitus ehdottaa, ettei koordinoiva taho vain seuraa kenttää ja tiedota, vaan myös kehittää vapaaehtoistoiminnan käytäntöjä yhdessä kentällä toimivien vapaaehtoistoiminnan organisaatioiden kanssa.

Ehdotus 2: Luodaan verkkosivu, jossa vapaaehtoistoimintaa koskevat ohjeet järjestöille ja vapaaehtoisille ovat selkeällä kielellä.

Ehdotus selkeäkielisestä verkkosivun luomisesta on hyvä. Kirkkohallitus ehdottaa lisäksi, että sivustolta löytyisi myös sellaisten tahojen ja henkilöiden yhteystiedot, joille voidaan osoittaa vapaaehtoistoimintaan liittyviä kysymyksiä.
Kirkkohallitus kannattaa myös Kansalaisareena ry:n ehdotusta, jonka mukaan nykyistä verottajan ohjetta Luonnollisen henkilön tekemän talkoo-, naapuriapu- ja vaihtotyön verotuksesta laajennettaisiin koskemaan myös vapaaehtoistyötä ja yhdistysten lisäksi julkista sektoria ja yhteiskunnallisia yrittäjiä.

Ehdotus 3: Tarkistetaan vero-ohjeiden selkeys vapaaehtoistyön näkökulmasta ja ne linkitetään tulevaan vapaaehtoistyön portaaliin. Selvitetään mahdollisuutta verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajentamiseen sekä matkakustannusten enimmäismäärän riittävyttä.

Kirkkohallitus pitää erittäin tärkeänä, että lainsäädännössä korjataan vapaaehtoistoimintaan liittyvät säädökset, jotka eivät kohtele kaikkia yhdenvertaisesti. Nykyisen lainsäädännön mukaan julkisen sektorin, seurakuntien ja yhteiskunnallisten yritysten vapaaehtoisina toimivat eivät ole oikeutettuja verottomiin kulukorvauksiin. Kirkolla on lähes satatuhatta vapaaehtoista, joiden saamat matkakulukorvaukset tulkitaan tällä hetkellä veronalaiseksi tuloksi.

Kirkkohallitus kannattaa myös järjestöjen esille nostamaa matkakulukorvausten kulukorvausrajan nostamista. Perusteluna on yleisen hintatason nousu ja se, että haja-asutusalueilla julkisten kulkuyhteyksien käytön mahdollisuus on vähentynyt.

Ehdotusta ateriakorvausten ja muiden kustannusten korvattavuuksien selventämisestä on kannatettava. Kirkon kentällä on paljon epäselvyyksiä, milloin esimerkiksi voi tarjota vapaaehtoiselle aterian ja milloin ei. Samoin tulisi selkeyttää kiittämisessä ja kannustamisessa käytettävien lahjojen antamisen periaatteita. Periaatteiden tulisi olla selkeitä ja yksiselitteisiä.

Kirkkohallitus kannattaa työryhmän ehdotusta vapaaehtoistyön määrittelyksi. Määrittely noudattaa Euroopan parlamentin vuodelta 2008 olevaa määrittelyä. Vapaaehtoistyö on palkatonta (= vastikkeettomuus), omasta tahdosta tehtävää, kolmatta osapuolta perheen ja ystäväpiirin ulkopuolella hyödyttävää ja kaikille avointa. Jos tämä vapaaehtoistyön määrittely verolainsäädännössä edellyttää myös muita tuloverolain muutoksia, kuin edellä mainittu muutos henkilöverolakiin vapaaehtoistoimijan kulukorvauksiin liittyen, näemme tärkeänä tarvittavien lainsäädäntömuutosten toteuttamisen.

Vastikkeellinen ja vastikkeeton vapaaehtoistyö

Kirkkohallitus kannattaa työryhmän ehdotusta vapaaehtoistyön määrittelyksi, mutta esittää, että vapaaehtoistyön määrittelyssä huomioitaisiin sen lisäksi myös vastikkeellinen ja vastikkeettoman vapaaehtoistyön mahdollisuus. Vapaaehtoistyö määritellään pääsääntöisesti yleishyödylliseksi toiminnaksi, josta ei makseta palkkaa. Seurakunnilla on kuitenkin vapaaehtoisuuteen perustuvia toimintoja, esimerkiksi rippikoulun isosena toimiminen tai lasten- ja nuorten kerhonohjaaminen, joista on maksettu pientä palkkioita, mutta jotka eivät kuitenkaan ole olleet työsuhteita. Palkkioiden pienuus huomioon ottaen (esim. rippikoululeirien isosille usein 5-7 päivän leiriltä 50–100 euroa) niiden maksaminen ei kyseenalaista toiminnan vapaaehtoisuuden kriteereitä eikä määritelmää.

Ehdotus 4: Selkiytetään ohjeita ja lisätään tiedotusta työttömän oikeudesta tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysturvaa. Työttömät saavat tehdä vapaaehtoistyötä, mutta asiaan on liittynyt paljon väärinkäsityksiä.

Kirkkohallitus kannattaa ohjeiden selkeyttämistä, niin että ne ovat ymmärrettäviä ja jokaisella paikkakunnalla samanlaisia.

Ehdotus 5: Ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä kootaan vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin.

On kannatettava ehdotus, että ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä löytyy vapaaehtoistoimijoille suunnatusta portaalista.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota, että työryhmän loppuraportissa viittauksia alaikäiseen vapaaehtoistoimijaan on ainoastaan vapaaehtoisen korvausvelvollisuudessa. Esitämme, että vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin sisällytetään myös alaikäisiin (alle 18v.) vapaaehtoistoimijoihin liittyvää, lainsäädäntöön perustuvaa, ohjeistusta. Alaikäisten vapaaehtoistoimijoiden kohdalla on tärkeää määritellä mitä he voivat tehdä ja miten heihin sovelletaan mm. toimintaan liittyvät työn vaatuvuus- ja vastuukysymykset, työsuojeluasiat, vahingonkorvausvelvollisuus sekä laki rikostaustan tutkimisesta.

Ehdotus 6: Luodaan yhteinen avustusten hakujärjestelmä vapaaehtoistoimijoille. Avustuksia voisi jatkossa hakea yhdeltä luukulta.

Raportissa esitetyt ehdotukset yhteisen avustusten hakujärjestelmän luomiseksi ovat erittäin kannatettavia.

Ehdotus 7: Lupa- ja ilmoitusmenettelyä vapaaehtoistoiminnan tilaisuuksiin kevennetään ja lupahakemukset kootaan yhteen paikkaan. Esimerkiksi hygieniapassin suhteen tarvitaan lisää tiedottamista, sillä vastoin yleistä väärinkäsitystä passia vaaditaan vapaaehtoistoiminnassa vain harvoin.

Pidämme raportissa esitettyjä ehdotuksia vapaaehtoistilaisuuksiin tarvittavista luvista ja ilmoitusvelvollisuuksista kannatettavina. Oikean tiedon levittäminen hygieniapassiin liittyvästi tiedosta on tärkeää, kuten työryhmä toteaa.

Ehdotus 8: Rahankeräyslain ja arpajaislain uudistamista selvitetään. Rahankeräyslupien myöntämistä voitaisiin helpottaa ja pienarpajaisten kattoa korottaa.

Kirkkohallitus kannattaa työryhmän ehdotusta, jonka mukaan arpajaislain uudistustarve selvitetään ja osana sitä pienarpajaisten katon korottamisen tarve. Mielestämme pienarpajaisten tulisi olla luvanvaraisia vasta silloin, kun arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ylittää tietyn, vielä määrättävän, mutta 2000 euroa selvästi ylittävän summan. Kirkkohallitus kannattaa, että rahapelien tuottojen käyttö kohdennettaisiin jatkossakin yleishyödyllisiin käyttötarkoituksiin.

Ehdotus 9: Aktiivisen kansalaisuuden opettamista ja tietoisuutta yhteiskunnallisen toiminnan monimuotoisuudesta kehitetään osana opetussuunnitelmien uudistamista. Koulujen ja järjestöjen yhteistyötä edistetään ja Opetushallitus suosittelee kouluille hyviä yhteistyökäytäntöjä. Selvitetään, mikä vaikutus IB-tutkintojen pakollisella vapaaehtoistoimintaan osallistumisella on ollut opiskelijoiden myöhemmälle kiinnostukselle vapaaehtoistoimintaa kohtaan.

Koulutukseen ja kasvatukseen liittyvän vapaaehtoistyön osalta Kirkkohallitus kannattaa työryhmän ehdotuksia. Kouluissa on tärkeää vahvistaa välittämisen, vertaisoppimisen ja koulun ja yhteisön välisen yhteistyön kulttuuria sekä yleensä itsestä, yhteisöstä ja ympäristöstä välittämistä.

Yleiset kommentit työryhmän raportista

Vapaaehtoistoiminnalla on ev. lut. kirkossa pitkät perinteet. Vapaaehtoistoimijoita on tilastojen mukaan yli 100 000 ja monet seurakuntien toiminnot perustuvat vapaaehtoisten antamaan panokseen.

Haasteina vapaaehtoistyön suunnittelulle ja koordinoinnille on ollut se, että ohjeet ja säädökset ovat hajaantuneet useiden eri lakeihin ja ne ovat olleet tulkinnanvaraisia. Työryhmän tuottama loppuraportti on jo tässä muodossa tuottanut paljon tarpeellista, päivitettyä ja oikeaa tietoa seurakuntien vapaaehtoistoiminnan järjestämiselle ja kehittämiselle.

Kirkkohallitus toivoo, että loppuraportti johtaa ehdotetun mukaisen verkkosivuston luomiseen ja sen säännölliseen päivittämiseen ja näin aktiivisen kansalaistoiminnan mahdollisuuksien parantumiseen.